

Fröken Matilda Eriksson, Löketorp, Floda, född år 1873.

Efter henne upptecknade jag 14.7.1936 följande visa, som fröken Eriksson hade efter sin mor, född i Väsby, Floda, år 1841. Modern sjöng visan, då hon satt och spann.

365. Spinnvisa

Text: Kom hela världen och hjälp mig i gång,
 så skall jag spinna en ände så lång.
 Å när den går å,
 så lägger jag på
 å spottar i totten å lägger på slan,
 kling klingeli klang, kling käringmadam.

Gammal visa, upptecknad 27.1.1951 efter Karl Axel Eriksson, Löketorp, Floda sn.
Eriksson är född 13.2.1875.

Sjungen av Karl Axels och Matildas mor, Katarina Kristina Eriksson, Löketorp.
Död 1908.

366. Minutens lopp

The musical score consists of five staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature (C). The melody is written in a simple, folk-like style. The second staff continues the melody with some rests and a final note. The third staff continues the melody. The fourth staff features a fermata over a note, with a small 'x' above it. The fifth staff concludes the piece with a double bar line and repeat dots.

^x
Eriksson är tenor, och tog gladeligt ett fiss.

Text: Ack, hur hastigt flyger ej minuten, ingen dödlig hindra kan dess lopp.
Knappt den är begynt förr'n den är slut, knappt den hinner öppna rosens knopp
Likväl kan uppkomma på densamma både kärlekens och hatets frö,
mången liten eld till låga flamma, mången ljuvlig sällhetskänsla dö.
Sällhetskänsla dö.

367. Krinolinvisa *uppt. efter*
Axel Eriksson, Lökeborg
 2.5.1953.

- Text: 1. För tänker er, krinolinen har kommit hit igen!
 Bli ej förskräckt', go' vänner, ty den är så liten än.
 Den fruktas som koléran av alla äkta män,
 ty växer gör den lilla krinolinen.
2. Då först den kom till Sverige,
 den mycket liten var,
 och varje fager tärna
 uppå ryggen honom bar.
 Den kalltes för turnyrer,
 ett "mystiskt" namn det var,
 men nu den kallas åter krinolinen.
3. På våra "trattoarer"
 blir svårt att komma fram
 när krinolinen begagnas
 utav fröken och madame.
 På bron, (ja) tänk så lustigt,
 när stormen ej är klen,
 till väders går då alla krinoliner.

Ö k n a h e r g å r d s v i s a

=====

upptecknad efter Axel Eriksson 2.5.1953. Sjungnen av en dräng, Hellqvist, som tjänade på Sörtorp, Floda sn. Han sjöng den på väg till och från arbetet morgon och kväll och passerade då Löketorp. Axel Eriksson var 10 år, när han hörde den.

Se Bondesson II: 294.

368.

Text: 1. En sång och en hälsning till dig vill jag sända,
 en flicka jag håller så innerligt kär.
 Jag vill dig erinra, till dig vill jag skriva,
 fast icke jag mera din käraste är.
 Men du må ej tro, jag tappat mitt mod,
 fast du mig föraktat du var mig för god.

2. Den tid vi i kärleken hade till varandra,
 vi hade så mången förnöjelig stund.
 Den stig, som så ofta för din skull jag vandrat,
 så ofta jag gick den i midnattens stund.
 För kärlekens tvång har lättat min gång
 och vägen förkortas av fåglarnas sång.

S m e n s A x e l

(Axel Johansson)

I den lilla röda stugan, som låg n.v. om bron över järnvägen vid Stettin i Ö:a Vingåker bodde, så länge jag kan minnas tillbaka, en halt smed, som hette Axel Johansson. Han var spelman, elev av August Widmark, och gick under namnet Smens Axel. Mycket svart och sotigt har jag sett i mina dar men aldrig maken till Smens Axel och hans stuga, särskilt då interiören. Det var ju ganska naturligt, att smeden var svart och sotig, när han kom från jobbet i gårdssmedjan vid Sjöholm, men han var lika svart när han linkade i väg till jobbet.

Jag besökte honom ett par gånger för att teckna upp hans låtar, men jag kände till de flesta. Smens Axel spelade huvudsakligast Widmarkslåtar. Han spelade så hartsen rök om strängarna, svor och hädade, så det luktade svavel i den ovädrade stugan.

Smens Axel var född 12.4.1859 på smedbostället i Sjöholm. Hans fader spelade också fiol. Denne var i yngre år brölloppspelman och spelade tillsammans med August Widmark.

Axel Johansson gjorde sig illa vid 3 års ålder och har från den tiden varit ofärdig. Han kom för sent till "Wadstorparn" (Aronsson i Vadstorp). Vid 40 års ålder fick han lort i öra (intet att förvåna sig över) och blev opererad av doktor Olsson.

Axel Johansson spelade i sin ungdom ihop med följande spelmän: August Widmark och hans son August, innan denne emigrerade till U.S.A., samt August Lundström, en spiksmed vid Krämbol.

Svinstuge-Fredrik, mjölnare Lindroth i Krämbol, trollade en gång en spelman från Forssjö bruk. Först gick alla strängarna på Forssjöbons fiol. När de skickat efter nya strängar från Stensjö och strängat fiolen ånyo, gick halsen av instrumentet. Sen var det slutspelat.

Svinstuge-Fredrik dog på fängelset i Nyköping. Han kuggade om hjul. Han kunde bota ofärdiga hästar och ställa tjuvgods till rätta. En gång uppväckte han anden av en självspillning men glömde att ordentligt jordfästa honom. Svinstuge-Fredrik blev efter den bravaden underlig i huvet.

August Widmark gick och tittade i backen och verkade frånvarande. Om någon tilltalade honom lyfte han opp huvet, gav ett underligt svar och fortsatte sedan sin vandring.

Sista gången jag hälsade på Smens Axel hade jag en ung kvinnlig journalist från Kuriren med mig. Hon häpnade över smutsen och eländet i stugan. Sängkläderna var lika svarta som gubben. Det var kristid och ont om kaffe. Smens Axel hade då skaffat sig nässelblad som kaffesurrogat. Han bjöd på denna vedervärdiga blandning. Vi karlar drack kaffekask, "först kaffe, sen brännvin, drygt hälften utå vardera sorten", sa Smens Axel, men redaktören var närapå tvungen att dricka nässelsoppan enbart. När hon började få kväljningsanfall, erinrade sig Smens Axel, att han var lycklig ägare till en styck flaska sockerdricka. Han linkade i väg till sin jordkällare och hämtade denna, flickan gav mig en tacksam blick, drack sitt sockerdricka och nådde väl.

När vi Kristi torsdag 1948 i L:a Kulltorp avtäckte minnesstenen över August Widmark levde ännu Smens Axel på Ålderdomshemmet i Ö:a Vingåker. Han var då den ende, som var kvar av Widmarks lärjungar. Vi hade utsänt särskild inbjudan till Smens Axel att vara med på högtidligheten, men han var så deprimerad av åderförkalkning och ålderdomssvaghet, att han inte kunde vara med oss.

Axel Johansson, Smens Axel, dog 2.10.1949.

Ur Katrineholms-Kuriren lördagen den 4 oktober 1949.

"Smens - Axel" in memoriam.

August Widmark, den store sörmländske spelmannen, hade många lärjungar ute i bygderna. Mästerspelmannen Widmark dog på Lilla Kulltorp, Vingåker, redan år 1878. Det var därför naturligt, att hans elever blivit gamla gråhåriga karlar, när jag för c:a 20 år sedan lyckades spåra upp en del. Här i Katrineholms-trakten levde på den tiden 3 st. spelmän, som fått musiklektioner av Vingåkers Widmark, nämligen Carl Erik i Lind från Sköldinge, Per Johan i Hissjö från Floda och Smens Axel från Östra Vingåker. Alla dessa tre uppnådde en mycket hög ålder. Nu är de alla döda. Längst av dem levde smeden Axel Johansson. Han hade mycket att berätta inte bara om Widmark utan även om Svinstuge-Fredrik, Lindblom, 78-årig och andra gamla sörmländska spelmansoriginal. En hel del äkta Widmarks-låtar kunde han och föredrog på sitt karakteristiska sätt, hårt, kärvt och manhaftigt. När nu Smens Axel slutat sina dagar, har den levande spelmanstraditionen från Vingåkers Widmark för alltid tystnat. Tack för vad Du givit Södermanlands Spelmansförbunds arkiv! Vila i frid!

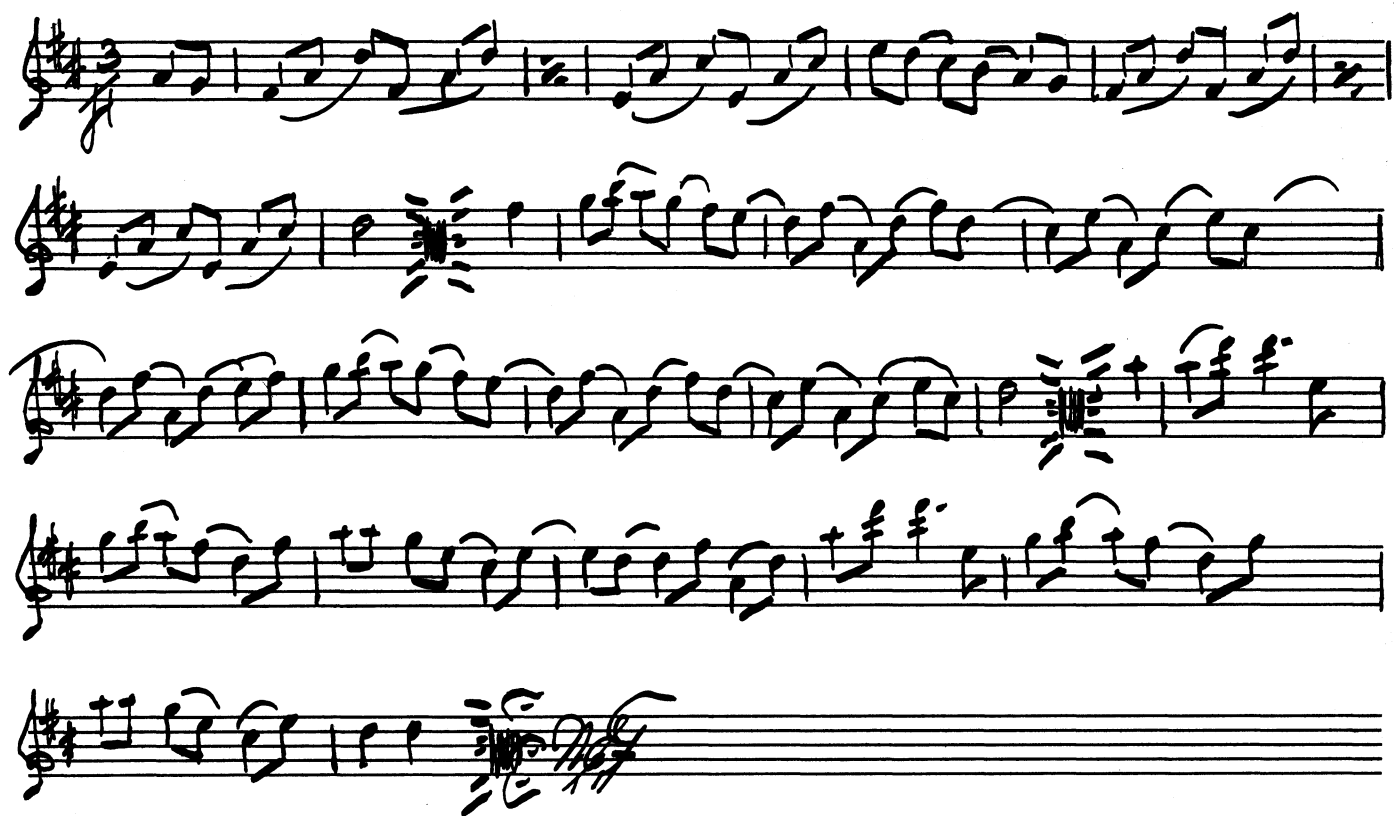
Gustaf Wetter.

369 Polska *efter Widmark*

Spelad också av spiksmeden Lundström.

370. Vals *efter Widmark*

1:a och 2:ra repressen är bekanta saker.
3:je är lite roligare.

371. Polska

Sista takten

Polska, som Smens Axel lärde August Widmark.

Axel Johansson lärde sig spela, förutom för August Widmark, av Wilhelm Andersson i Nääs, som var styver, enligt Axel Johansson.

Fru Josefina Andersson, Flenmo, Mellösa.

Denna gamla rara människa sjöng vid nach-spielet på ett kalas hos Nils Eriksson i Flenmo (jag tror det var för kommunalgubbarna på Menlösa Barns dag 1949) en trevlig sångpolska (nr 5 av de här upptecknade) samt en visa på "mesopotamiskt" tungomål. Jag blev då förtjust i gumman och hennes melodier, att jag beslöt mig för att åka till henne och teckna upp hennes visor, vilket också skedde den 2.3.1950, då jag på en eftermiddag upptecknade följande 16 visor, varav en del är kända. Fru Josefina Andersson sjunger fortfarande med säker tonträffning och rytm. Senast vid Selvaarhusets invigning i Flenmo (juli 1954) sjöng hon sin Majstångsvisa. Hon är född 1875 och har under många år tillhört Mellösa kyrkokör. Dog 1960.

372. Staffansvisa

Gånglåt, som sjöngs, när man vandrade omkring med stjärnan under trettondagen.

Lövåkersgubben sjöng denna visa.

Text: Staffan var en stalleddräng. Hållfast, fålan min!
 Han vattnar sina fålar fem allt för den ljusa stjärna.
 Ingen dager synes än, fast Eder synes så.
 Det är den ljusa stjärna, som för dagen plägar gå.
 Solen skiner högt över lindelöven gröna.
 Gossar och flickor låt oss lustiga vara.
 En gång jul, och jul en gång om året.

Jfr. min uppteckning efter Anders Gustaf i Hägerbo nr 46 samt Nils Denckers efter Anna-Sofia Gustafsson, Sköldinge.

Jfr. Sv.L. Sörml. 112.

Sv.L. Sörmland 112 b.

Rosenberg 152.

373. Vaggvisa

And^{te}

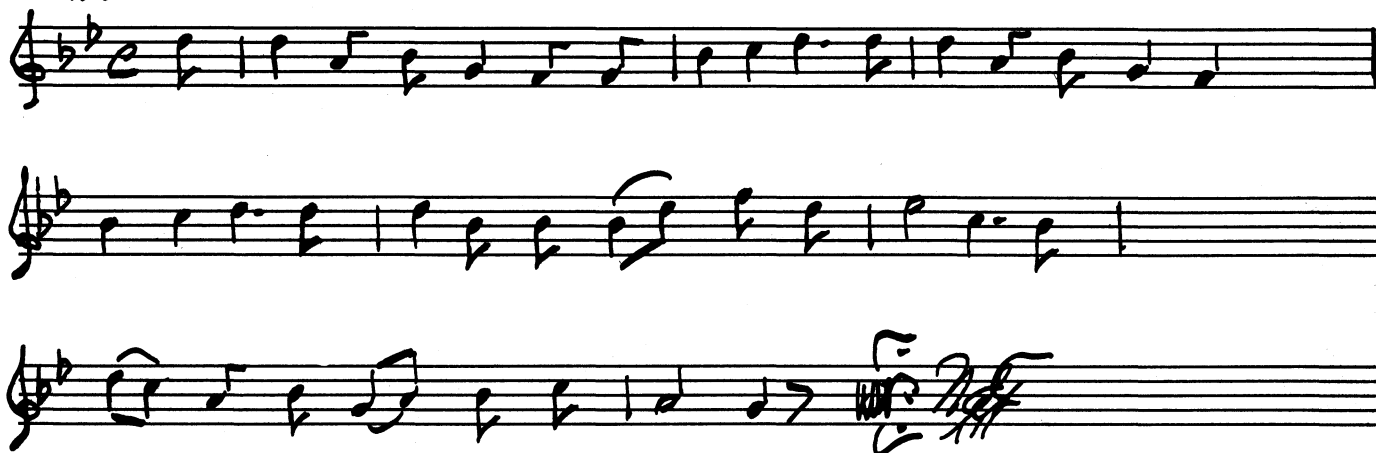
Text: Ro, ro, rankom rej, svina går i rågen.
 Pojkarna de vill gifta sig, men flickorna har inte hågen.
 Pojkarna de tigger och ber,
 flickorna vänder ryggen te'
 och säger de har inte hågen.

Melodin är vanlig, spridd i hela Sverige.
 Jag tecknade upp visan mest för textens skull. Varför ville inte flickorna gifta sig förr? "Jo", sa' min meddelare, "de fick bo trångt och arbeta hårt samt ha sin svärmor som husbonde, och därför vände de ryggen te'". I Småland dansades och sjöngs denna visa som en sånglek i min ungdom.
 Jfr. Sv.L. Dal. 527.

374. Visa

sjungen för mycket länge sedan
av Amanda Högberg, en piga hos
fru Josefina.

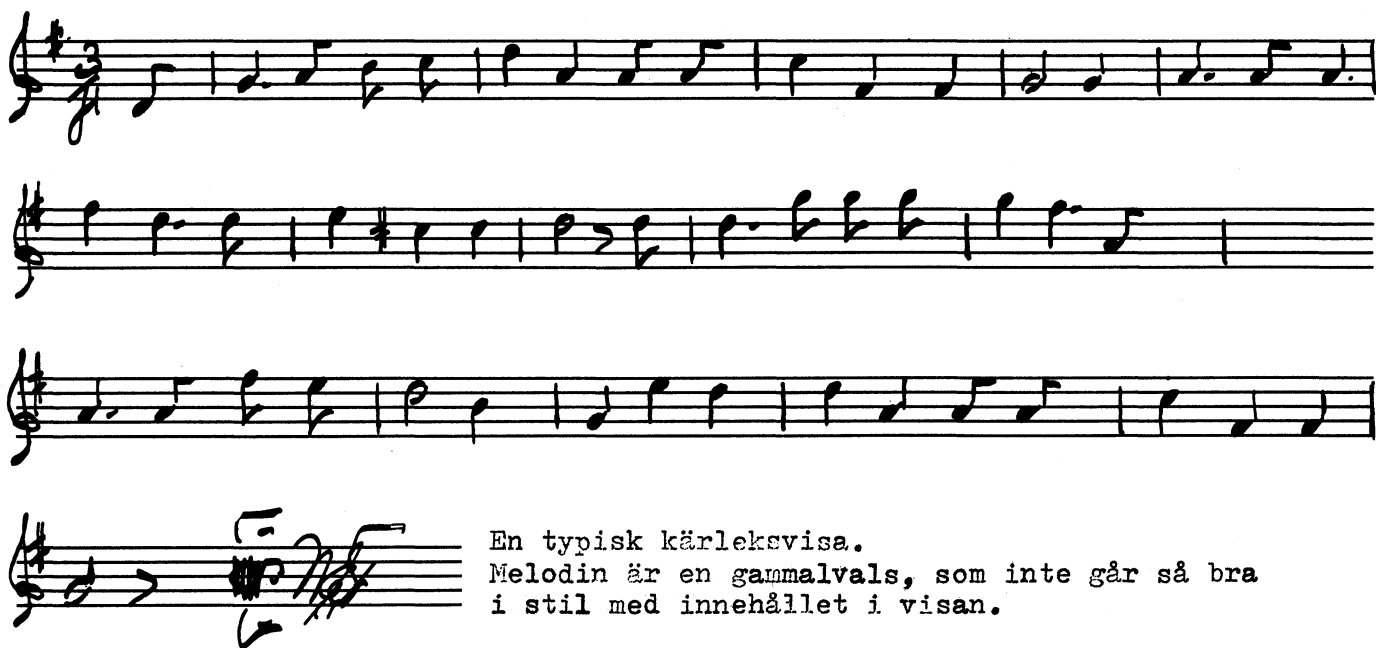
Andte

Text: I dag har jag fyllt mina arton år, i dag skall mitt unga bröllop stå,
då blodet utav mig skall rinna som vatten i springande källa.

En visa med tragiskt innehåll. "Som vatten i springande källa" låter lite
folkvisеbetonat. Skulle misstänka att visan finns i skillingtryck för 70-80
år sedan.

375. Visa

En typisk kärleksvisa.
Melodin är en gammalvals, som inte går så bra
i stil med innehållet i visan.

En ungersven jag älskat, som jag aldrig kan få,
men honom jag älskar i tysthet ändå.
Han är i mina tankar, han är min enda tröst,
så länge som blodet rinner varmt i mitt bröst.

376. Vissa etter Saxgöts gumman

om hur bromsan friade till flugan.

Polska

Bromsen fria te' flugan upp, perrum.
 Och vill du bliva min kära fru,
 som kulleri du, som perrum.
 Per i mostrom, jar i junkom,
 kulleri du virrjar i junk.

Alldeles säkert en gammal danspolska, som sjöngs. Så dansade man efter denna sångpolska. De sista 4 takterna är ett omkväde, som sjöngs av alla.

1:a reprisen (som är intressant med sina 7 takter) sjöngs kanske av en försångare.

Fin låt!

377 Majstångsvisa

Sjöngs enligt fru Josefina år 1880, då man dansade kring midsommarstången på Erikssons gård i Flenmo. "Jag var bara 5 år då och satt i fars knä".

Jfr. O.A:s uppt. nr 21, efter Adolf Källström, Katrineholm.

Gossar och flickor, kommen med fröjd, midsommar att fira.
 Majstång ska resas här på en höjd, kransar ska vi vira.
 Blommor på ängen plocka vi må, röda och vita, gula och blå.
 Kommen nu alla, stora och små, majstången ståtligt sira.

En andra vers meddelas efter nr 389.

Text: se Sv. L. Dal. 1121.

378. *Tiggavisa* om spelmanspengar.

Så sjunga vi för spelemannen vår
liksom flickan sjöng för sin käraste i går.
Här fattas, här fattas, lägg i!

Jfr. Sv.L. Sörml. 112

Denna visa sjöngs efter dansen kring majstången, medan en karl gick omkring med en hatt och samlade ihop slantar till spelemannen. Jag minns särskilt en som med skrovlig kraftig röst sjöng: "Här fattas, här fattas, lägg i!" och kom till mig och bad mig lägga i pengar. Jag blev rädd, där jag satt i fars knä.

Jfr. min uppt. efter Anders Gustaf nr , samt Sv.L. 112 e.

379. *Ossioli, ralioli*

Ossio li, ralioli, o filli filli kvarsioli,
hårdur munserdi. En per en goss. En per en gos,
gosseli goss tel mi no kvassioli, simola fim
simola king gruden tall.

Nr 379 är en sångpolska. Karl G. Axelsson har flera visor med obegripligt tungomål. Se t.ex. Sv.L. 84. O.A:s samling del IV: Axelsson nr 139 vers 2 och 161.

380. Vaggvisa

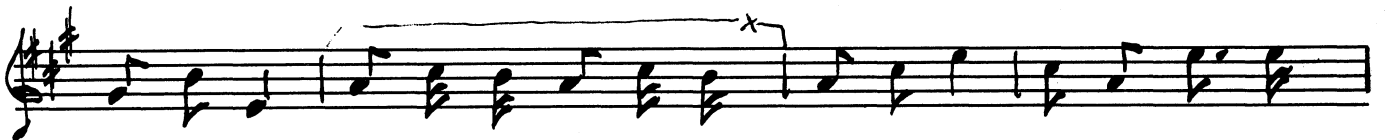
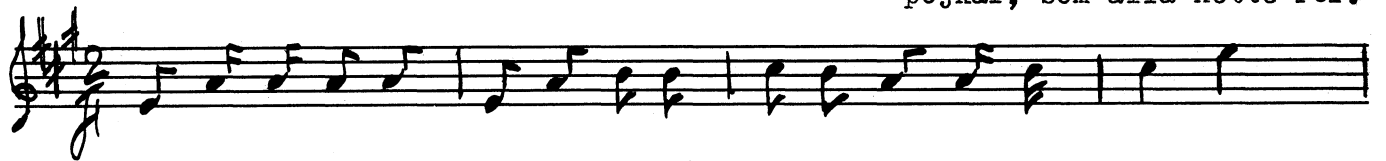
En bekant och ofta sjungen visa.

Vipsa lull koka kittelen full! Det kommer tre hungriga
mågar. Den första han var halt, den andra han var blind,
den tredje var full utav klåda.
Sv.L. Dal. 527.

381 En Per och Två Per

En gubbe och gumma hade 12
pojkar, som alla hette Per.

^x
Gubben och gumman satt och drog, men inte fick de opp rova.

Hade jag min En Per här nog fick jag opp rova.

En Per kom och En Per drog. En Per och gubben och gumman mä

Satt och drog, och inte fick de opp rova.

Den takt bisseras efter omständigheterna. Då 12-Per kommer till hjälp och

de äntligen får opp rovan, bisseras takten 12 ggr sålunda: En-Per och 2-Per

och 3-Per och 4-Per.....och 11-Per och 12-Per och gubben och gumman mä

satt och drog och då fick de opp rovan.

Finns i flera varianter i hela Sverige.

382. Barnvisa *Sjungen av
meddelarens fader*

De satt en gubbe på en bänk, han hade gråvita vantar.
 Sen kom där fram en speleman och hade gubben te dansa.
 Och gubben dansa, å skägge vicka,
 å har du russin uti din ficka så ge mej mä!

Den vackra polskan är en variant av den kända visan:

"När månen vandra på fästet blå och tittar in genom rutan."

Jfr. Sv. L. Dal. 498.

383. Visa

om en drunkningsolycka vid Ådö, då 14 beväringar drunknade i Båven.

Text: Hör upp, nu gossar alle, ty ordern lyder så,
 att andra klass beväring till Malmahed ska gå.
 Den tjuguförsta juni för oss,
 som tas emot av löjtnant och kaptener och även av major.

I Sverige finns många visor om drunkningsolyckor, i skillingtryck bl.a.
 Melodin är nog ganska vanlig.

En rallarvisa har bland andra samma melodi.

384. Visa

om hur mjölnardöttrarna skulle få't.

Sjungen av Metodius Andersson, Gorgnäs, Floda S:n.

65 år, då han sjöng den 1936.

Text: Det var tre skälmar, som lade råd;

Hm hm, faderalla,

om hur mjölnardötra skulle få't.

Hm, fallera, Hm, fallera, hm, hm, falleralla.

Jfr. Sv.L. Skåne 771, Bondesson 194.

En trevlig skämtvisa med 17 verser. Metodius Andersson är fader till Folke och Lasse Andersson. Lasse med lutan sjunger alla verserna.

Jfr. min upp. efter A.G. Eriksson nr

385 Visa

om ingenjör Upmark, som mördades av bovarna Hjert och Tector.

Text: Ifrån Stockholm på järnvägen for herr Upmark glad i sinn',
 sedan han farväl har tagit utav ömma makan sin.
 Ifrån staden Eskilstuna mot sig skjuts betingat har
 till Sparreholm, där järnväg mer ej lämplig var.

Texten passar ej i näst sista takten. Den passar bra i de återstående 13 verserna. Dr Imber Nordin-Grip hade tecknat upp en annan visa om Hjort och Tector på 30 verser, men fru Josefina kunde inte melodien till den visan.

386. Kärleksvisa

En typisk kärleksvisa.

Nog vet jag vad jag ville vara: en liten blå förgätejmig.
 Skulle blomstra, blomstra bara beständigt finnas på din stig.
 Fru Josefina mindes inte texten till 1:a versen.
 Denna visa finns ej i Imber Nordin-Grips anteckningar.

387. Kärleksvisa

Text: Farväl, min älskade! Timman skrider mot avskedsstunden alltmer det lider.
 När solen sjunkit i väster ner, då är din älskling hos dig ej mer.

Melodin är komponerad av meddelaren.

Texten finns ej i Imber Nordin-Grips anteckningar.

388. Vingåkersvisa

Melodin påminner om den bekanta Vingåkers ros även kallad Vingåkersvisa.
(Sid. 28 i Folkskolans sångbok av Holm.Kurt Jonsson.Sjöquist.)

Text: Jerker var ortens raskaste dräng, kunnig i plog och spade.
Gällde det ock att ta sig en sväng, glad var han med de glade.
Hände sig dock vid midsommartid Anna och Karin talades vid.
Anna och Karin talades vid allt uti prostens hage.

Anm. till nr 377.

Ur ett brev av fru Josefina till mig den 25.5.1955.

Herr Gustaf Wetter! Med tack för brev sänder jag nu den lilla sångversen. Den är ju inte så märkvärdig, men den finns kvar i minnet sen jag som 4-åring sjöng den vid Flenmo majstångsfest. Jag är glad att ännu ha min sångröst i behåll. Det lättar livets bördor många gånger om man kan stämma upp nå'n gammal kär sång och tänka på hur det varit i tider, som flytt.

Med vänlig hälsning från

Erik och Josefina

Vers 2 till majstångsvisan.

När den blir färdig, högre st och grann, då alla må (vi) sjunga:

"Vackrare majstång finnas ej kan. Dansa skall de unga.

Kommen nu alla, stora och små! Raskt uti ringen hopp låt det gå!

Den som först tröttnar han får se på. Kan han, så må han sjunga."

389.

Vid Sörtorp börjar det dagas
i Löketorp där sover de än
(och) Stenstorpen läser upp lagen
och Bjursviken piskar sin dräng.
Vid Skarendal har dom en kviga
som inte mjölkar en tår
vid Dirstorp har dom en piga
som inga friare får.

Nidvisa från Floda.

Meddelad 21.11.1958 av Karl Axel Gustafsson, Torsgatan 7, Katrineholm.

Julita 1950. Gustaf Wetter o. landsantikvarie Dr. Ivar Schnell.

St. Djulö 1957, Olov Veirulf, Gustaf Wetter, Gösta Klenning, Ernfrid Andersson.

Katrineholms - Kuriren onsdagen den 3 juni 1953.

Biespelmans låtar nedtecknas.

Cigarrlåda instrument i Björkvik.

Snart 76-åriga Biespelmannen och smeden Arvid Gogman var på tisdagen hos folkskollärare Gustaf Wetter i Katrineholm och spelade upp ett flertal av sina gamla låtar, som hr Wetter tecknade ner för att rädda dem från glömska. Gogman är en äkta bygdespelman, som lärde sig hantera fiolen vid åtta års ålder. Övningarna fick han dock förlägga till skogen, eftersom modern inte ville att han skulle spela.

Gogman är född i Vrena men har varit verksam i 50 år i Bettna, där han förresten inom kort skall bosätta sig igen. Hans läromästare var orgeltramparen, violinisten Karl Eriksson i Stigtomta, Blinde Kalle kallad, som han besökte minst ett 100-tal gånger. Det var en sträng lärare, så det gällde att sköta sig, om lektionerna skulle gå friktionsfritt.

Denne Eriksson var, som hans "artistnamn" antyder, blind och satt hela dagarna och spelade. Till hans åligganden hörde också att ringa i storklockan i Stigtomta kyrka. Den gamle hade ett otroligt minne, berättar hr Gogman. Om man läste upp en dikt för honom, så kunde han återge den utantill. Likaså var hans musikminne högt uppövat. Blinde Kalle tog inget betalt för lektionerna, men han fick ibland en 25- eller 50-öring av eleverna, om deras kassor tillät det. Det var ju mycket pengar på den tiden. Naturaförmåner i form av en sup tackade han heller inte nej till.

Blinde Kalle i Stigtomta, som ej skall förväxlas med en spelman i Stockholm med samma smeknamn, dog 1904 eller 1905 på ålderdomshemmet, där han f.ö. bott hela sin tid, vid bortåt 80 års ålder. De senaste åren av sitt liv var han själsligt sjuk.

Karl Eriksson var en verklig spelman, säger hr Gogman. Jag har inte hört någon spela så vackert som han, och han var också ofta anlitad av herrskapen som musiker. Då fick inte eleverna vara med.

Arvid Gogmans farfar kunde spela fiol, och Biebon har ett par bekanta polskor efter honom. En av de märkligaste låtarna som hr Wetter nu räddat åt eftervärlden ur Gogmans repertoar är Sjuskävelappen, en mycket ovanlig låt, som dansade på ett underligt sätt av enbart kvinnorna fram på nattkröken, då de flesta paren redan gått hem.

Spelman i varggrop fick en sträng kvar.

Den gamle musikern kan bl. a. berätta om en spelman som på henväg från en bal - man kan kanske förmoda i något påverkat tillstånd - råkade komma ut på det förrådiska taket över en varggrop, som givetvis gav vika med påföljd att spelmannen hannade nere i gropen, där det förut fanns ett gråben. Gubben fann sig emellertid. Han satte felan till hakan och spelade hela natten tills folk kom på morgonen och vittjade gropen, varigenom vargen tydligen förhöll sig lugn - antagligen lika rädd som spelmannen. Men efter det våldsamma musicerandet fanns det bara en enda sträng kvar på instrumentet.

Hr Gogman har byggt tre fioler och ett dragspel. Av de instrumenten har han dock bara en fiol kvar.

Fanns det inga riktiga instrument så gick det att göra provisoriska sådana. Gogman kommer ihåg hur både han och en kvinnlig spelman, Emilia Lundström, spelade en hel natt på en fest vid Långgölet i Björkvik på en cigarrlåda, försedd med strängar.

Hr Gogman, som givetvis är medlem i spelmansförbundet, har många låtar på sin repertoar och har deltagit vid flera uppspelningar på olika platser. Dessutom har han berikat förbundets arkiv med två notböcker, innehållande gamla låtar.

Gogman är född 15.9.1877 i Vrena. Han bor nu i Strökärr i Bettna, där han köpt en stuga.

"Karl Eriksson, orgeltrampare och violinist, ringde storklockan naturligtvis", sa' Blinde Kalle i Stigtomta.

Björklund i Oxelösund och Lilja i Nyköping var också Blinde Kalles elever, men de var inte så flitiga som Gogman.

Fattigstugehjonen hade förr en fruktansvärd tillvaro. Kom därtill blindhet, så är det ner än märkvärdigt, att en sådan människa kunde dra sig fram. Gogman hade ofta med sig en kappe potatis eller ett stycke fläsk och annat till sin lärare. Den blinde spelmannen fick leva helt på nådegåvor. Särskilt tragiskt var det de 2 sista åren, då Blinde Kalle var svagsint. Han dog på ålderdomshemmet i Stigtomta, där han bott hela sitt liv. (1911)